# HÖGSTA DOMSTOLENS
## DOM

meddelad i Stockholm den 26 september 2025

Mål nr
B 4704-24

**PARTER**

**Klagande**

A.H.

Ombud och offentlig försvarare: Advokat R.V.M.

**Motpart**

Riksåklagaren

Box 5553

114 85 Stockholm

**SAKEN**

Barnpornografibrott

**ÖVERKLAGAT AVGÖRANDE**

Hovrätten för Nedre Norrlands dom 2024-05-20 i mål B 920-22

_____



**Besöksadress**
Riddarhustorget 8

**Telefon**
08-561 666 00

**Öppettider**
måndag–fredag
08:45–12:00
13:15–15:00

**Postadress**
Högsta domstolen
Box 2066
103 12 Stockholm

**E-post**
hogsta.domstolen@dom.se

**Webbplats**
www.hogstadomstolen.se

## DOMSLUT

Högsta domstolen fastställer hovrättens domslut.

Högsta domstolen fastställer hovrättens sekretessförordnanden.

R.V.M. ska få ersättning av allmänna medel för försvaret av A.H. i Högsta domstolen med 20 218 kr. Av beloppet avser 16 174 kr arbete och 4 043 kr 50 öre mervärdesskatt. Staten ska svara för kostnaden.

## YRKANDEN I HÖGSTA DOMSTOLEN

A.H. har, som han slutligen utformat sin talan, yrkat att Högsta domstolen ska bedöma gärningen som ett ringa barnpornografibrott och under alla förhållanden lindra påföljden samt befria honom från skyldigheten att återbetala kostnaden i tingsrätten för den offentliga försvararen.

Riksåklagaren har motsatt sig ändring av hovrättens dom.

Högsta domstolen har meddelat det prövningstillstånd som framgår av punkten 4.

## DOMSKÄL

### Bakgrund

1. A.H. åtalades för barnpornografibrott bestående i innehav av barnpornografiskt material. Detta består av 56 bilder och tre filmer som var och en är ett par eller några minuter långa. Bilderna och filmerna skildrar flickor som inte uppnått fullbordad pubertetsutveckling eller som i vissa fall inte kommit in i sådan utveckling. Flertalet av bilderna visar flickornas underliv. En bild skildrar en flicka som håller en erigerad penis vid sitt ansikte. En av de tre filmerna visar en flicka som klär av sig, vänder upp underlivet mot kameran så att hennes kön och anus blottas i närbild och

Dok.Id 331357

berör sig själv med fingrarna. En annan film visar en flicka som, till synes efter instruktioner från någon, på olika sätt använder en dildo på sig själv.

2. Tingsrätten biföll åtalet och dömde A.H. för barnpornografibrott av normalgraden till villkorlig dom och dagsböter. Enligt tingsrätten visade två av framställningarna handlingar av sådan art att brottet inte kunde anses ringa.

3. Hovrätten har ändrat tingsrättens dom endast på så sätt att den villkorliga domen – med hänsyn till att processen i hovrätten tagit omotiverat lång tid – inte förenats med böter.

4. Efter att A.H. överklagat hovrättens dom har Högsta domstolen meddelat prövningstillstånd i fråga om rubricering och påföljd med utgångspunkt i vad hovrätten har funnit utrett gällande gärningen.

**Frågan i målet**

5. Frågan är om gärningen ska bedömas som ett brott av normalgraden eller som ett ringa barnpornografibrott.

**Om barnpornografibrottet**

6. Barnpornografibrott straffbeläggs i 16 kap. 10 a § brottsbalken. Ursprungligen omfattade kriminaliseringen endast vissa fall av skildring av barn i pornografisk bild och spridning av sådana bilder, men bestämmelsen har senare utvidgats så att den träffar de flesta former av befattning med barnpornografiska bilder. Enligt paragrafen utgör det barnpornografibrott om någon

- skildrar barn i pornografisk bild,
- sprider, överlåter, upplåter, förevisar eller på annat sätt gör en sådan bild av barn tillgänglig för någon annan,
- förvärvar eller bjuder ut en sådan bild av barn,

Dok.Id 331357

- förmedlar kontakter mellan köpare och säljare av sådana bilder av barn eller vidtar någon annan liknande åtgärd som syftar till att främja handel med sådana bilder, eller
- innehar en sådan bild av barn eller betraktar en sådan bild som han eller hon berett sig tillgång till.

För barnpornografibrott av normalgraden sträcker sig straffskalan från fängelse i fjorton dagar till fängelse i två år. (Se 16 kap. 10 a § första stycket.)

7. Om brottet är ringa är straffskalan i stället böter eller fängelse i högst sex månader (se andra stycket).

8. Om brottet är grovt ska dömas för grovt barnpornografibrott till fängelse i lägst ett och högst sex år. Vid bedömningen av om brottet är grovt ska det särskilt beaktas om brottet har begåtts yrkesmässigt eller i vinstsyfte, utgjort ett led i brottslig verksamhet som utövats systematiskt eller i större omfattning, avsett en särskilt stor mängd bilder eller avsett bilder där barnen är särskilt unga, utsätts för våld eller tvång eller utnyttjas på annat särskilt hänsynslöst sätt. (Se sjätte stycket.)

9. Straffbestämmelsen syftar framför allt till att skydda de enskilda barn som förekommer i materialet från den kränkning som ett företeende av bilden innebär, men också till att skydda barn i allmänhet. Bestämmelsen bygger på tanken att bilder av detta slag utgör en fortlöpande integritetskränkning av det avbildade barnet. Bestämmelsen omfattar också barnpornografiska bilder som inte avbildar verkliga barn, till exempel tecknad eller datorskapad barnpornografi. Syftet är då att skydda barn i allmänhet, men också det barn som kan ha använts som modell för framställningen. (Jfr prop. 1978/79:179 s. 8 och prop. 1997/98:43 s. 64 f.)

Dok.Id 331357

**Allmänt om gradindelning**

10. När ett brott är indelat i olika grader – till exempel ett ringa brott, ett brott av normalgraden och ett grovt brott – ska gradindelningen, dvs. bestämmandet av svårhetsgraden, göras med beaktande av samtliga omständigheter vid brottet. Vid bedömningen av brottets svårhet är straffbestämmelsens utformning och de intressen som skyddas genom den av grundläggande betydelse. Högsta domstolen har behandlat frågor om gradindelning i ett stort antal fall (se bl.a. ”De upprepade förfalskningarna” NJA 2018 s. 378, ”Penningtvättshjälpen I–III” NJA 2018 s. 1010, ”Knivinnehavet i skolan” NJA 2020 s. 778 och ”Vinkelslipen” NJA 2024 s. 335).

11. I regel anges inga särskilda grunder till ledning för när ett brott är att bedöma som ringa eller mindre grovt. Däremot är det vanligt att det anges kvalifikationsgrunder som särskilt ska beaktas vid bedömningen av om ett brott är grovt eller, i förekommande fall, synnerligen grovt. När det finns sådana kvalifikationsgrunder bildar dessa utgångspunkt för bedömningen. Det är dock inte nödvändigt att hänföra brottet till den allvarligare svårhetsgraden när någon sådan grund föreligger. Inte heller är det uteslutet att döma för grovt eller synnerligen grovt brott i andra fall, men då krävs i princip att omständigheterna i det enskilda fallet framstår som försvårande i motsvarande grad som normalt gäller i de fall som anges i de särskilda kvalifikationsgrunderna. En helhetsbedömning måste alltid göras där såväl objektiva som subjektiva faktorer ska beaktas.

12. Eftersom gradindelningen förutsätter en värdering av hur allvarlig brottsligheten är finns det ett nära samband mellan gradindelning och straffvärdebedömning, låt vara att det finns vissa faktorer som påverkar straffvärdet men inte gradindelningen. Sambandet blir ännu tydligare i

Dok.Id 331357

sådana fall där det inte finns några kvalifikationsgrunder angivna för gradindelningen.

13. När kvalifikationsgrunder anges för ett visst brott kan lagstiftaren därför, och därigenom, sägas ge uttryck för att de angivna omständigheterna ofta är så straffvärdehöjande att de motiverar att brottet bedöms som grovt och att straffmätningen därmed sker inom ramen för straffskalan för det grova brottet.

14. Det förhållandet att kvalifikationsgrunder tar sikte på omständigheter som i regel är påtagligt straffvärdehöjande innebär att de har betydelse för bedömningar som avser straffvärde och gradindelning också i andra hänseenden än när det gäller övergången mellan brott av normalgraden och grovt brott.

**Särskilt om gradindelningen vid innehav av barnpornografi**

15. I bestämmelsen om barnpornografibrott anges inte några särskilda grunder till ledning för bedömningen av i vilka fall ett brott ska anses som ringa. Av förarbetena framgår emellertid att det ringa brottet införts mot bakgrund av att barnpornografibrottet genom den reform som genomfördes 1999 – då bland annat innehav kriminaliserades – kom att rymma gärningar av mycket varierande straffvärde. Det framgår också att lagstiftaren utgått ifrån att ett innehavsbrott i många fall bör bedömas som ringa. (Se prop. 1997/98:43 s. 93 ff.)

16. När det gäller grovt barnpornografibrott anges i lagtexten ett antal kvalifikationsgrunder som är tillämpliga i förhållande till alla de gärningsformer som omfattas av paragrafen. I linje med vad som tidigare återgetts framgår emellertid av förarbetena att innehavsbrott – även om lagtextens utformning inte ger uttryck för annat än att innehav jämställs med andra former av befattning – normalt sett har ett betydligt lägre

Dok.Id 331357

straffvärde än till exempel spridning och därför mer sällan är att bedöma som grova (se a. prop. s. 94 och 96 f.). En sådan differentiering är närmast oundviklig med tanke på att paragrafen omfattar många olika former av befattning. Även om senare justeringar av paragrafen har syftat till att ge kvalifikationsgrunderna större genomslag måste dessa grunder alltså tillämpas med beaktande av vilken form av befattning med det barnpornografiska materialet som brottet gäller (jfr prop. 2009/10:70 s. 29 f.).

17. Det sagda betyder att innehavsbrott i relativt stor utsträckning – oftare än vad som vanligtvis är fallet när det finns kvalifikationsgrunder angivna – kan vara att bedöma som brott av normalgraden också om någon av kvalifikationsgrunderna för grovt brott är uppfyllda. Däremot innebär förekomsten av sådana omständigheter som anges i kvalifikationsgrunderna att utrymmet för att bedöma brottet som ringa blir mycket begränsat. Detta beror dels på att kvalifikationsgrunderna pekar på omständigheter som är tydligt straffvärdehöjande (jfr p. 13 och 14), dels på att det i regel inte ska dömas för ringa brott när straffvärdet når upp till minimistraffet för brott av normalgraden (jfr t.ex. ”Rånet i tobaksbutiken” NJA 2018 s. 767 I p. 28 och ”Upprepade övergrepp i rättssak” NJA 2019 s. 747 p. 44).

18. Vid den bedömning av brottets svårhet som måste göras vid såväl gradindelningen som vid straffvärdebedömningen är åtskilliga faktorer av betydelse. Av särskild betydelse är vilken karaktär det barnpornografiska materialet har, och då framför allt hur grova och hänsynslösa övergrepp som skildras i materialet. Men också mängden material och det sätt på vilket materialet har hanterats, eller brottet annars har begåtts, är faktorer som har stor betydelse. Eftersom svårhetsbedömningen alltid bygger på flera faktorer finns anledning att vara försiktig med att låta tumregler, exempelvis avseende längden på filmer som någon befattat sig med, få en

Dok.Id 331357

avgörande betydelse. En helhetsbedömning där samtliga omständigheter beaktas måste alltid göras.

**Bedömningen i detta fall**

19. Det barnpornografiska material som A.H. döms för att ha innehaft omfattar 56 bilder och tre filmer som var och en har en speltid på ett par eller några minuter. Åtminstone den film som skildrar en flicka som använder en dildo på sig själv måste bedömas som en skildring som visar barn som utnyttjas på ett särskilt hänsynslöst sätt. A.H. har, såsom hovrättens dom måste uppfattas (jfr p. 4), haft uppsåt i förhållande till karaktären på innehållet i bilderna och filmerna.

20. Innehavet är redan med hänsyn till den nyss nämnda filmens karaktär i regel att bedöma som brott enligt 16 kap. 10 a § första stycket, dvs. som ett brott av normalgraden (jfr p. 17). Som framgått omfattar innehavet ytterligare två filmer och 56 bilder. Sammantaget måste A.H.s gärning bedömas som ett barnpornografibrott av normalgraden och ha ett straffvärde som med viss marginal överstiger minimistraffet. Straffvärdet motsvarar två månaders fängelse.

21. Det finns inte skäl att göra någon annan bedömning än hovrätten i fråga om A.H.s återbetalningsskyldighet avseende försvararkostnaderna.

22. Med utgångspunkt i dessa bedömningar ska hovrättens domslut fastställas.

_____

I avgörandet har deltagit justitieråden Anders Eka, Petter Asp (referent), Cecilia Renfors, Christine Lager och Margareta Brattström.
Föredragande har varit justitiesekreteraren Henning Eriksson.

Dok.Id 331357